

ЗАТВЕРДЖУЮ
Начальник кафедри
загальновійськових дисциплін
полковник Станіслав КОРОЛЬОВ
__ . __ . 20 __

ПЛАН

проведення групового заняття № 1 з навчальної дисципліни “Бойова система виживання воїнів (у тому числі військово-медична підготовка)”

Блок змістових модулів 2. Перша медична допомога і самопомога в екстремальних ситуаціях.

Змістовий модуль 2.1. Індивідуальні засоби медичного захисту.

Заняття №1. Індивідуальні засоби медичного захисту та правила користування ними.

Навчальна група: для всіх спеціальностей

Час: 90 хв.

Дата: 26.10.18

Місце: тир

Навчальна та виховна мета:

1. Ознайомити слухачів з індивідуальними засобами медичного захисту.
2. Дати оптимальний набір знань, умінь і навичок, щоб кожен навчаємий міг застосовувати їх на практиці, швидко та розсудливо діяти при наданні першої медичної допомоги.

Навчальні питання та розподіл часу:

Вступ	5 хв.
1. Види табельних індивідуальних засобів медичного захисту	20 хв.
2. Призначення, порядок та правила користування ними.	60 хв.
Підведення підсумків занять	5 хв.

Навчально-матеріальне забезпечення:

1. Табельні індивідуальні засоби медичного захисту.
2. ПК, слайди.

Навчальна література:

1. Стандарт підготовки І-СТ-3. Індивідуальна підготовка військовослужбовця з військово-медичної підготовки.
2. Надання першої та домедичної допомоги в умовах виконання бойових завдань. Практичний посібник/ Г.Б.Гишко.- Х.:ХУПС, 2015.
3. Військово-медична підготовка: Навчальний посібник /Р.І.Сапіга, С.І.Задерієнко, В.О.Кондратишин та ін. — Львів: АСВ, 2014.

Розробив: підполковник

Олег ПЕТРУК

ЗАТВЕРДЖУЮ
Начальник кафедри
загальновійськових дисциплін
полковник   Станіслав КОРОЛЬОВ
__ . __ . 20 __

Методична розробка
проведення групового заняття з навчальної дисципліни “Бойова система
виживання воїнів (у тому числі військово-медична підготовка)”

Блок змістових модулів 2. Перша медична допомога і самопомога в екстремальних ситуаціях.

Змістовий модуль 2.1. Індивідуальні засоби медичного захисту.

Заняття №1. Індивідуальні засоби медичного захисту та правила користування ними.

Навчальна група: згідно розкладу   **Час:** 90 хв.   **Місце:** згідно розкладу

Навчальна та виховна мета:

1. Ознайомити слухачів з індивідуальними засобами медичного захисту.
2. Дати оптимальний набір знань, умінь і навичок, щоб кожен навчаємий міг застосовувати їх на практиці, швидко та розсудливо діяти при наданні першої медичної допомоги.

Навчальні питання та розподіл часу:

Вступ	5 хв.
1. Види табельних індивідуальних засобів медичного захисту	20 хв.
2. Призначення, порядок та правила користування ними.	60 хв.
Підведення підсумків занять	5 хв.

Навчально-матеріальне забезпечення:

1. Табельні індивідуальні засоби медичного захисту.
2. ПК, слайди.

Навчальна література:

1. Стандарт підготовки І-СТ-3. Індивідуальна підготовка військовослужбовця з військово-медичної підготовки.
2. Надання першої та домедичної допомоги в умовах виконання бойових завдань. Практичний посібник/ Г.Б.Гишко.- Х.:ХУПС, 2015.
3. Військово-медична підготовка: Навчальний посібник /Р.І.Сапіга, С.І.Задерієнко, В.О.Кондратишин та ін. — Львів: АСВ, 2014.

Вступ

У повсякденному житті військовослужбовцям Збройних Сил України при виконанні службово-бойових завдань часто доводиться надавати медичну допомогу лю-

дям, що постраждали від нещасних випадків, поранень або раптово захворілим. Крім того у звичайних, мирних умовах життєдіяльності військ (під час несення бойової служби, в ході занять з бойової підготовки, експлуатації, обслуговування озброєння і техніки, виконання господарчих робіт та інших видів діяльності) у зв'язку з напруженим характером сучасної військової праці постійно збільшується число важких травм і патологічних станів, що вимагає негайних медичних заходів. Щоб успішно впоратися із поставленими завданнями, кожен військовослужбовець Збройних Сил України повинен опанувати необхідні знання та уміння по наданню невідкладної медичної допомоги на місці події.

Питання 1. Види табельних індивідуальних засобів медичного захисту

Засоби медичного захисту - це засоби, що використовуються для надання першої медичної допомоги та попередження уражень радіоактивними речовинами.

Кожному військовослужбовцю видаються індивідуальні засоби медичного захисту.

Вони *поділяються на групи*:

за використанням (видаються при загрозі виникнення надзвичайних ситуацій):

- аптечка індивідуальна (АІ-2);
- індивідуальний протихімічний пакет (ІПП-8);
- пакет перев'язувальний індивідуальний (ІПП);
- групові (призначені для оснащення медичних та аварійно-рятувальних формувань, до них відносять набори, комплекти, укладки тощо);

за призначенням :

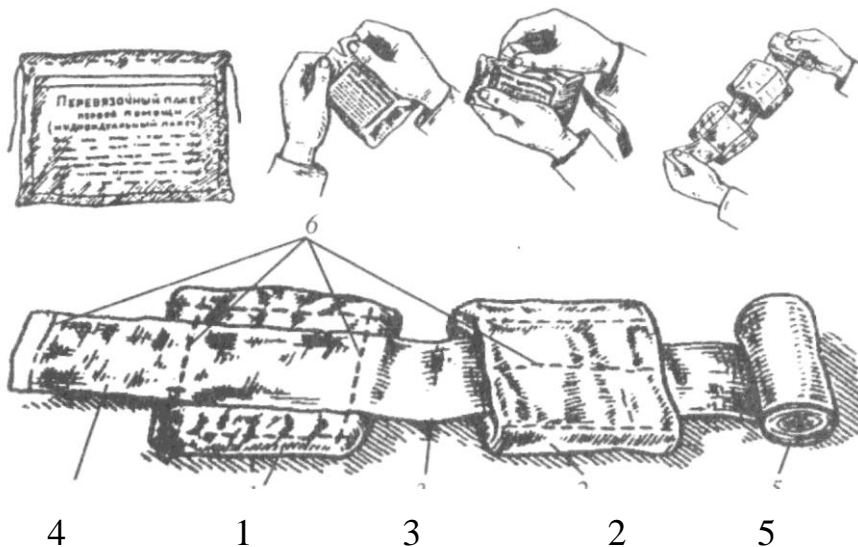
- для індикації радіоактивних речовин;
- для попередження уражень радіоактивними речовинами;
- для надання невідкладної медичної допомоги і лікування постраждалих;

за видом факторів, що впливають:

- засоби медичного протирадіаційного захисту.

Питання 2. Призначення, порядок та правила користування ними.

Перев'язувальний пакет індивідуальний (ІПП)

Мал. 1. Перев'язувальний пакет індивідуальний: 1 - нерухома подушечка; 2 - рухома подушечка; 3 - бинт; 4 - кінець бинта з булавкою; 5 - скатка бинта; 6 - кольорові нитки

Індивідуальний перев'язувальний пакет (мал. 1) складається з прогумованої обгортки з стерильною внутрішньою стороною, вощеного паперу, булавки, бинта шириною 10-15 см, довжиною 3 м і двох ватно-марлевих тампонів, один з яких може вільно пересуватися вздовж бинта. Кожна складова пакета може бути застосова-

на для перев'язки. Прогумована обгортка використовується для герметизації грудної клітки при її пораненні і накладається безпосередньо на рану; бинт із двома тампонами — для перев'язування вогнепальних ран, причому один із тампонів розташовується над вхідним отвором, а другий — над вихідним, що дозволяє одним пакетом перев'язати одразу дві рани.

Пакет перев'язувальний індивідуальний (ППІ) призначений для накладання пов'язок при пораненнях і опіках з метою зупинки кровотечі та запобігання повторному зараженню ран.

Аптечка індивідуальна (АІ)

Аптечка індивідуальна (АІ) призначена для оснащення особового складу військових частин з метою зниження дії уражаючих факторів сучасних видів зброї та надання першої медичної допомоги в порядку само- та взаємодопомоги. Лікарські засоби, які є в аптечці, використовуються як за вказівкою командира (старшого начальника), так і самостійно з урахуванням конкретної обстановки, що склалася. Для швидкого знаходження потрібного засобу препарати в аптечці розміщені у чітко визначеній послідовності в спеціально відведених гніздах, а також відрізняються один від одного за формою та кольором.

До складу аптечки входять:

акватабс в табл. по 10 шт. в упаковці;

вугілля активоване в табл. по 20 шт. в упаковці;

норфлуксацин у капсулах по 10 шт. в упаковці;

калію йодид в табл. по 10 шт. в упаковці;

пластир бактерицидний 4x10 см – 1 упаковка;

розчин буторфанолу тартрат 0,2% для ін'єкцій, 1 мл у шприц-тюбику;

бинт стерильний 5x10 см – 1 упаковка.

Акватабс використовується для знезараження питної води. 1 таблетка розчиняється в 1 літрі води. Вживати через 30 хвилин.

Вугілля активоване призначене для дезинтоксикації при отруєнні хімічними речовинами. Перед вживанням таблетки подрібнюють та розчинюють у воді із розрахунку 2 табл. на 10 кг ваги.

Норфлуксацин – протибактеріальний препарат. Приймається при загрозі або проявах інфекційних захворювань, при пораненнях і опіках по 2 капсули в перший день і по 1 капсулі на добу в наступні дні після їжі.

Калію йодид. Приймається при випаданні радіоактивних опадів та вживанні свіжого молока із зони забруднення радіоактивними речовинами.

Буторфанолу тартрат – протибольовий засіб. Застосовується при сильних болях, викликаних переломами кісток, великими ранами, опіками та іншими травмами.

Мал.2. Аптечка військова

Шприц-тюбик

Шприц-тюбик складається з поліетиленового корпусу з горловиною, на яку надіта голка, захисного ковпачка та металевого стрижня. Корпус шприц-тюбика заповнений антидотом (протиотрутою), що допомагає при ураженні фосфорорганічними отруйними речовинами (ОР), або знеболювальним засобом (рис. 2).

Порядок застосування шприц-тюбика

1. Візьміть шприц-тюбик у праву руку. Для використання шприца потрібно проколоти мембрану в його горловині (див. мал. 2). Для цього наверніть ковпачок за виступи на корпус до упору (1).
2. Зворотним рухом зніміть захисний ковпачок із горловини (2).
3. Не торкаючись руками голки, введіть її якомога глибше в м'яз верхньої третини стегна спереду (при тяжких станах дозволяється вводити голку, не знімаючи одягу) (3).
4. Видавіть з шприц-тюбика всю рідину та, не розтуляючи пальців, вийміть голку.

Рис. 2. Шприц-тюбик та його застосування

Індивідуальна аптечка ІФАК.

Індивідуальна аптечка першої допомоги (ІФАК – Individual First Aid Kit).

Відповідно до задач, які необхідно вирішити при наданні першої медичної допомоги в бойових умовах, сучасна тактична аптечка повинна містити (у відповідності з правилом С-А-В-С):

С. Кровоспинні засоби:

1) Джгут для зупинки артеріальної кровотечі С.А.Т. - Combat Application Tourniquet (бажано мати 2 турнікети – один в аптечці, інший – на амуніції, у однаково-му місці, визначеному для всіх бійців підрозділу).

Якщо американський чи китайський С.А.Т. турнікет відсутній – повинен бути український гумовий кровоспинний джгут Есмарха або інші засоби для зупинки артеріальної кровотечі, наприклад, трикутна хустка для накладення закрутки.

2) Бандаж для першої допомоги з аплікатором для тиску на рану – The First Care Bandage ізраїльського виробництва.

Це так званий „Ізраїльський бандаж” – сучасний перев’язувальний пакет, який створюючи постійний тиск на рану, зупиняє більшість достатньо сильних, але не критичних кровотеч.

3) Гемостатичні засоби на основі хітозану – Celox, ChitoSam у вигляді гранул або більш сучасні у вигляді кровоспинного бинта (бойової марлі) – Combat Gauze, QuikClot, H&N Compressed Gauze PriMed та ін.

Ці засоби застосовуються для тампонування ран з кровотечею та утворення штучного тромбу при взаємодії хітозану з кров’ю.

А. Засіб забезпечення прохідності дихальних шляхів:

4) Назофарингеальний (носоглотковий) повітровід (The Pro-Breathe, Kendall Argyle та ін.)

Важливий та ефективний засіб для відновлення прохідності дихальних шляхів при западанні язика.

В. Засоби для боротьби з порушеннями дихання:

5) Оклюзійний грудний пластир Ашермана – Asherman Chest Seal, Halo (або інший)

Пластир застосовується для герметизації відкритих поранень грудної клітини (відкритому пневмотораксі).

6)Набір для декомпресії – Decompression Kit. (Спеціальна голка з катетером для декомпресії грудної клітки – ARS (Air Release System)).

Декомпресійний набір застосовується для видалення повітря з плевральної порожнини грудної клітини (напруженому пневмотораксі).

Замість цього набору для декомпресії аптечка може містити катетер G14 (помаранчевий).

7) Спеціальна маска із клапаном для штучного дихання методом „рот-в-рот” – CPR Face Shield (або інша).

С. Засоби для зупинення менших кровотеч, підтримання кровообігу, боротьби з шоком та інші засоби:

8) Звичайні стерильні бінти та серветки та/або перев'язувальні пакети.

9) Термоковдра HRS або Blizzard Survival Blanket або інша;
для боротьби з переохолодженням або перегріванням пораненого.

10) Внутрішньовенний катетер G18 (зелений)

11) Трикутна хустка.

Крім зупинки кровотечі хустка може застосовуватися як універсальна пов'язка на різні частини тіла, для фіксації кінцівок та ін.

12) Пластир бактерицидний.

13) Пластир катушковий.

14) Ножиці.

15) Рукавички гумові

16) Антисептик (хлоргексидин або ін.)

17) Англійські булавки

18) Незмивний маркер !!

19) Медикаменти:

- знеболювальні ненаркотичні (парацетамол, диклофенак, ібупрофен, або ін.);

- антибіотики (норфлорксацин або амоксицилін, або ін.)

Знеболювальні таблетки та антибіотики (як правило 4-5 таблеток) входять до набору, який повинен вжити боєць при будь-якому пораненні.

Приклад набору: Діклофенак, 75 мг, 1 таб.; Парацетамол, 500 мг, 2 таб.; Цефтріаксон, 500 мг, 2 таб.

- інші ліки – заспокійливі, протипроносні, очні краплі, гранули для очищення води, протизастудні та т.п. не є складовою аптечки ІФАК, але можуть міститися в ній з огляду на практичну зручність та бажано в окремому пакуванні.

Індивідуальний протихімічний пакет

Індивідуальний протихімічний пакет (ШП) призначений для обробки відкритих ділянок шкіри і прилеглих до неї поверхонь обмундирування, заражених крапельно-рідкими отруйними речовинами, біологічними засобами ураження.

Пакет зберігається і переноситься в зовнішній кишені сумки протигазу.

Індивідуальний протихімічний пакет (рис. 3) складається з футляра (1, 2, 3), в якому знаходяться вміщені в марлеві мішечки велика (4) та мала (5) пляшки з дегазуючими розчинами, чотири ампули з протидимною сумішшю (7) та чотири марлеві серветки (6), призначені для обробки заражених ділянок шкіри. На кришці футляра є шип для проколювання пляшок. Мала пляшка заповнена дегазуючим розчином. В середині великої пляшки разом із рідиною, що там знаходиться, міститься скляна ампула з сухою дегазуючою речовиною. Зверху велика пляшка прикрита паперовою смужкою з надписом «Не розкривати», тобто в першу чергу обробку проводять за допомогою малої пляшки. Одним пакетом можна обробити близько 500 см² відкритих ділянок шкіри та одягу.

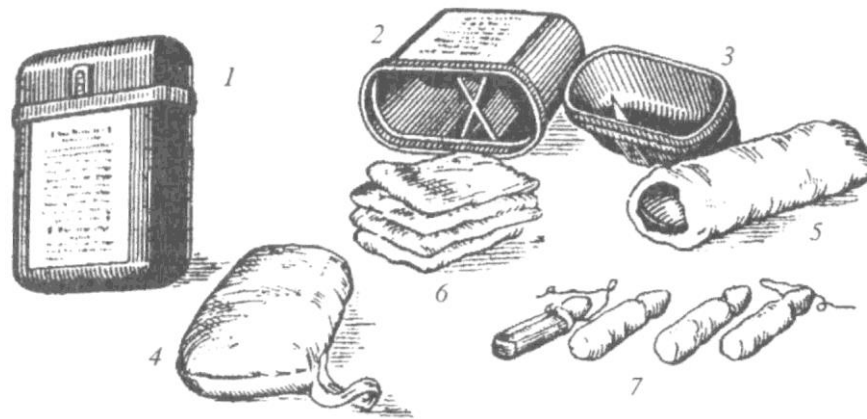

Рис. 3. Індивідуальний протихімічний пакет: 1-3 — футляр; 4, 5 - пляшки з дегазуючими розчинами; 6— марлеві серветки; 7—ампули з протидимною сумішшю

Порядок застосування ІІІ

1. Вийняти малу пляшку за петлю марлевого мішечка.

2. Зробити 3-4 проколи в нижній частині пляшки і, витискаючи з неї дегазуючий розчин, змочити серветку.

3. Ретельно протерти змоченою серветкою відкриті ділянки шкіри протягом 1,5-2 хвилин.

4. Використані марлеві серветки покласти у відділення футляра, призначене для малої пляшки, і в подальшому використати їх для обробки особистої зброї.

5. Змочити рідиною з малої пляшки заражені ділянки одягу і протерти їх стінкою пляшки.

6. Вийняти за петлю марлевого мішечка велику пляшку, роздавити скляну ампулу всередині неї, струснути пляшку 15-20 разів для приготування дегазуючого розчину, після чого зробити 3-4 проколи в її нижній частині.

7. Взяти чисту марлеву серветку, змочити її великою кількістю дегазуючої рідини (більше ніж з малої пляшки), ретельно протерти раніше оброблену ділянку шкіри протягом 1,5-2 хвилин.

8. Використані марлеві серветки покласти у відділення футляра, призначене для великої пляшки, щоб зберегти їх для дегазації чи дезінфекції особистої зброї.

9. Добре змочити рідиною з великої пляшки заражені ділянки одягу, які раніше були оброблені рідиною з малої пляшки, та протерти їх стінкою пляшки.

10. Після обробки рідиною з великої пляшки на одязі не повинно залишитися червоного забруднення від розчину з малої пляшки.

11. При ураженні отруйним димом верхніх дихальних шляхів використовують ампулу з протидимною сумішшю. Порядок дій такий: відламати голівку ампули; не виймаючи ампулу з обгортки, нюхати її. Вдихати пари рідини необхідно до зменшення болю в грудях.

12. При надітому протигазі обламано ампулу швидко вміщують (при затриманому диханні) під шолом-маску протигазу, потім, різко видихнувши, починають дихати.

Джгут гумовий кровоспинний типу Есмарха коричневий
Короткий опис

Техніка накладання артеріального гумового джгута (джгута Есмарха). Джгут накладають вище місця пошкодження артерії так, щоб він повністю пережимав її. Правильність накладення джгута визначається зникненням периферичного пульсу на кінцівку та припиненням кровотечі. В цілях попередження защемлення шкіри під джгут підкладають рушник. Навколо підстави піднятою вгору кінцівки накладають сильно розтягнутий джгут, яким оточують кінцівку 2-3 рази, після чого зав'язують його або закріплюють гачком до ланцюжку. У зв'язку з повним припиненням кровообігу в кінцівки при накладенні кровоспинного джгута створюється пряма загроза змертвіння тканин, тому джгут не повинен здавлювати кінцівку протягом більше 2-х годин. У супровідному документі потерпілого і на папері, прикріпленому до джгута, вказується час його накладання. Але і протягом цих 2-х годин необхідно 1-2 рази розпустити джгут на кілька хвилин, пережав посудину пальцем, а потім знову його затягнути.

Накладення джгута Есмарха при венозній кровотечі: Для зупинці кровотечі з великих підшкірних вен джгут накладається нижче пошкодженого місця на термін до 6 годин. В інших випадках накладення стерильної давлучої пов'язки.

Детальний опис

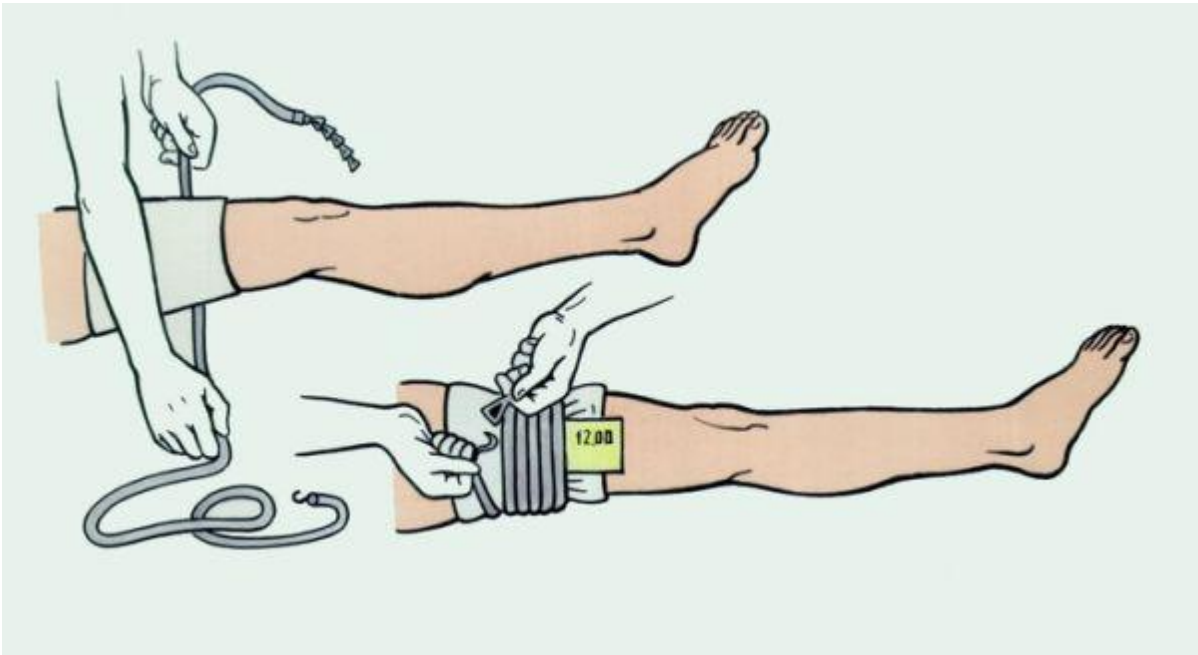
До кінця 19 століття звичайно знали як зупинити кровотечу. Але робилося це шкіряним ременем або джгутом з тканини.

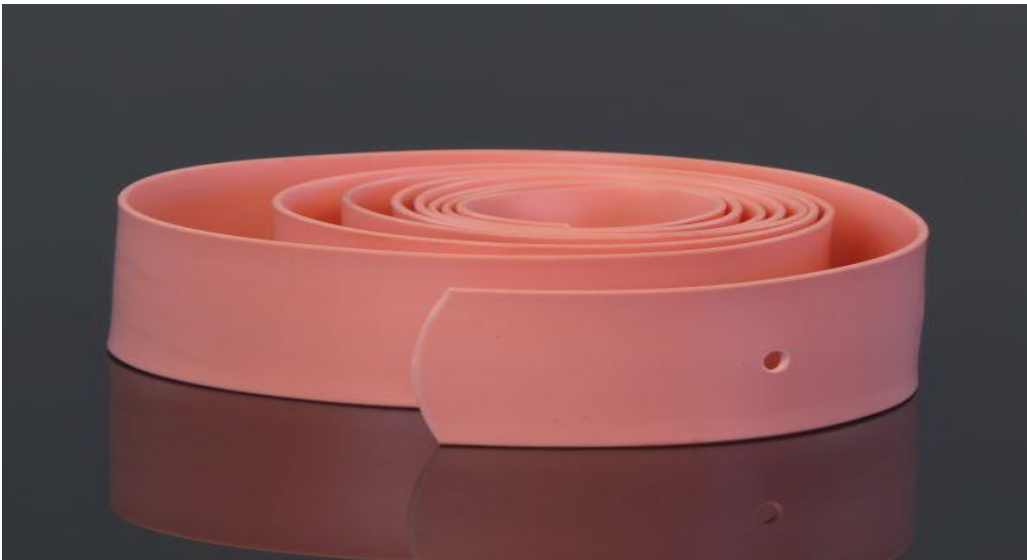
Але з появою гуми був придуманий гумовий джгут.

Цей винахід допоміг знизити смертність при рясній кровотечі. Ці джгути використовували в часи двох світових воєн. І після них.

Використовують і зараз, але їх починають витісняти більш продвинуті турнікети типу САТ. Сам джгут представляє собою ремінь із гуми довжина - $1400 + 50$, ширина $25,0 + 2,5$ (мм). 3 отворами.

та пластиковими фіксаторами.

Спосіб примінення. На рівні накладення джгута розправляють складки одягу або обертають кінцівку в цьому місці м'якою тканиною. Джгут підводять під кінцівку. Потім захоплюють джгут за кінець та середню частину, розтягують його і в розтягнутому вигляді оберта-

ють навколо кінцівки до припинення кровотечі з рани.

Перший тур джгута повинен бути найбільш тугим, наступні обороти більш слабкими. Так, поступово зменшуючи розтягування гуми, на кінцівці закріплюють весь джгут.

Тури джгута укладають щільно один до одного таким чином, щоб між ними не було утисків тканин. Кінцева стадія – це кріплення папірця з інформацією про час накладення джгута.

Групове медичне оснащення

Окрім індивідуального табельного медичного оснащення, яке видається всьому особовому складу (пакет перев'язувальний індивідуальний, індивідуальний протихімічний пакет, аптечка індивідуальна) кожен повинен уміти, якщо необхідно, використовувати групове медичне оснащення – *сумку санітара, аптечку військову, носилкові лямки, лямки спеціальні Ш-4 та санітарні носилки.*

Вміст сумки *санітара (СС)* розрахований для надання першої медичної допомоги 30 пораненим та хворим. До складу сумки санітара входить: 10% розчин аміаку в ампулах, диметкарб у таблетках, розчин йоду в ампулах, натрію гідрокарбонат, цистамін в табл., мазь тетрациклінова очна, бинти марлеві стерильні, вата, косинка медична, лейкопластир, пакети перев'язувальні індивідуальні, пов'язки медичні стерильні, шпильки безпечні, джгути кровоспинні гумові, ножиці тупокінцеві, ніж садовий, блокнот, олівець.

Аптечка військова розрахована для надання першої медичної допомоги в порядку само- і взаємодопомоги 3-4 пораненим та хворим військовослужбовцям. До складу аптечки входить: антисептик (йод), подразнююча речовина (аміак), засіб для знезараження питної води, перев'язувальний матеріал (бинт марлевий стерильний, пов'язки медичні малі, косинка медична), джгут, булавки безпечні.

Носилкова лямка призначена для полегшення праці санітара при перенесенні поранених (хворих) на носилках і руках. Являє собою парусинову стрічку з накладкою в середній частині і металевою пряжкою на одному кінці. Застосовується складеною «вісімкаю» або «кільцем», а при використанні носилок – розгорнутою.

Лямка спеціальна (Ш-4) призначена для витягування поранених через люки бойових машин, з траншей, підвалів, інших важкодоступних місць. Являє собою парусинову стрічку з двома металевими рамками і накладкою з парусини в середній частині, двома металевими півкільцями і двома карабінами.

Підведення підсумків занять.

При підведенні підсумків заняття викладач проводить розбір доповідей і загальне підведення підсумків. Він оцінює ступень підготовленості курсантів, повноту та якість обробки навчальних питань, відмічає недоліки в діях курсантів, указує шляхи усунення цих недоліків, називає прізвища курсантів найбільш активних і менш активних на занятті.

Розробив:

Старший викладач кафедри загальновійськових дисциплін
підполковник Олег ПЕТРУК

Методична розробка обговорена та схвалена на засіданні кафедри загальновійськових дисциплін Протокол №__ від __. __20__ р.